

DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA

President de la Diputació de València
Antoni F. Gaspar Ramos

Diputat delegat de Cultura
Xavier Rius i Torres

Director de la Institució Alfons el Magnànim.
Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació
Vicent Flor

Subdirector
Enric Estrela

Correspondència

Revista Valenciana de Filologia

Institució Alfons el Magnànim-Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació // Diputació de València

Carrer Corona, 36 // 46003 València // Tel. 963 883 169 // Fax 963 883 170

Correu electrònic: rvf@dival.es

Distribució

Sendra Marco, distribució d'edicions, S.L.

Carrer Taronja, 16 / 46210 Picanya / Tel. 961 590 841

E-mail: sendra@sendramarco.com

Secretària tècnica

Ana Sebastià Alberola

Producció i difusió

Vicent Berenguer

Mª Luz Ivorra

Pere Gantes

Manel Pastor

Xavier Agustí

Robert Martínez

Administració

Consuelo Viana

M. José Villalba

Luis Solsona

Àngela Uviedo

institució
alfons el magnànim
centre valencià
d'estudis i d'investigació

Carrer Corona, 36. 46003 · València // rvf@dival.es // www.alfonselmagnanim.net

REVISTA VALENCIANA DE FILOGIA

segona època—núm. 3

**institució
alfons el magnànim
centre valencià
d'estudis i d'investigació**

VALÈNCIA, 2019

REVISTA VALENCIANA DE FILOLOGIA — Segona època

Director

Vicent Josep Escartí

Secretari

Rafael Roca

Consell de redacció

Història de la llengua i dialectologia: Antoni Ferrando (UV), Joaquim Martí (UV), Sandra Montserrat (UA)

Lingüística sincrònica: Maribel Guardiola (UA), Manel Pérez Saldanya (UV), Abelard Saragossà (UV)

Literatura contemporània: Àngels Francés (UA), Carme Gregori (UV), Gonçal López-Pampló (UV)

Literatura medieval i moderna: Marinela Garcia Sempere (UA), Albert Hauf (UV), Eulàlia Miralles (UV)

Sociolingüística: Raquel Casesnoves (UPF), Rafael Castelló (UV), Ferran Suay (UV)

Traducció: Rosa Agost (UJI), Carmen Manuel (UV), Maite Simon (UV)

Comité científic

Annamaria Annicchiarico (Università Roma Tre), Robert Archer (King's College, London),

Anna Maria Babbi (Università degli Studi di Verona), Carme Barceló (Universitat de València),

Maria Barceló (Universitat de les Illes Balears),

Anna Maria Compagna (Università degli Studi di Napoli - Federico II),

Dominique de Courcelles (CNRS - Paris), Immaculada Fàbregas (Université Bretagne Sud),

Vicent Lledó-Guillem (Hofstra University - USA), Vicent Martines (Universitat d'Alacant),

Juan Carlos Moreno Cabrera (Universidad Autónoma de Madrid),

Vicent Pitarch (Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana),

Lídia Pons (Universitat de Barcelona), Hans-Ingo Radatz (Universität Bamberg),

Rafael Ramos Alfajarín (Universitat de València), Valentina Ripa (Università degli Studi di Salerno),

Albert Rossich (Universitat de Girona), Vicent Salvador (Universitat Jaume I de Castelló),

Vicent Simbor (Universitat de València), Max Wheeler (University of Sussex),

Marie Claire Zimmermann (Université Paris-La Sorbonne)

Correcció de textos: Víctor Xercavins

Traducció de l'italià dels textos d'A. Compagna i Ch. Concina: Antoni Rovira

Traducció del castellà del text d'E. Callado: Joan V. Fuertes

Disseny i maquetació: Espirelius

Impressió: IMPREMTA
DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA

Revista Valenciana de Filologia es publica sota el sistema de llicències Creative Commons 3.0 segons la modalitat: Reconeixement - NoComercial (by-nc) 3.0: Es permet la generació d'obres derivades sempre que no se'n faça un ús comercial. Tampoc es pot utilitzar l'obra original amb finalitats comercials. No obstant això, les imatges utilitzades en *Revista Valenciana de Filologia* estan subjectes al copyright de l'autor o autora i no estan disponibles sota la llicència de *Creative Commons*. No es pot utilitzar aquestes imatges sense el permís del creador o creadora.

© de l'edició: Institució Alfons el Magnànim-Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació

© dels textos i il·lustracions: Els seus autors

Depòsit Legal: V-558-1958

ISSN: 0556-705X

SUMARI

<i>Presentació</i>	
VICENT J. ESCARTÍ	7
 // MONOGRÀFIC: SANT VICENT FERRER I EL POBLE VALENCIÀ	
<i>‘Vosaltres, dones’: sant Vicent Ferrer i l’auditori femení dels sermons</i>	
CARME ARRONS LLOPIS	13
<i>Sant Vicent Ferrer i la ‘nació’ dels valencians (c. 1350-1419)</i>	
VICENT BAYDAL SALA	33
<i>L’imaginari popular en sant Vicent Ferrer: semblances i exemples en els Sermons vicentins</i>	
JOAN BORJA I SANZ	51
<i>Pels seus ossos el coneixereu. Relíquies de sant Vicent Ferrer a la València barroca</i>	
EMILIO CALLADO ESTELA	77
<i>La llengua dels sermons valencians de sant Vicent Ferrer</i>	
JORDI COLOMINA	103
<i>Seguint els passos de Sant Vicent Ferrer al Regne de Nàpols i Sicília</i>	
ANNA MARIA COMPAGNA	127
<i>La presència de Vicent Ferrer a Itàlia del nord: la Vita transmesa pel ms. XXVII de l’Arxiu Històric Diocesà de Novara</i>	
CHIARA CONCINA	139
<i>Sant Vicent Ferrer a la Bretanya: de l’infern al paradís a través de la missa de Kernascléden</i>	
IMMACULADA FÀBREGAS	159
<i>La multiseular invocació de sant Vicent Ferrer com a defensor de la ‘llengua valenciana’</i>	
ANTONI FERRANDO FRANCÉS	183

<i>Vicent Ferrer, el sant que ressuscitava els morts</i>	
ANTONI FURIÓ	241
<i>Els goigs valencians de sant Vicent Ferrer: cant, lloança i lloança al sant</i>	
JOAN CARLES GOMIS CORELL	287
<i>La festa popular vicentina a València</i>	
GIL-MANUEL HERNÁNDEZ I MARTÍ	323
<i>Les febleses femenines en Giordano da Pisa, Bernardí de Siena i sant Vicent Ferrer</i>	
ANNA ISABEL PEIRATS NAVARRO	345
<i>La primera celebració del centenari de la mort de sant Vicent Ferrer (1919)</i>	
RAFAEL ROCA	363
<i>El nus de la llengua en la xarxa dels sermons vicentins</i>	
JOSEP E. RUBIO	389
<i>Els cavallers i l'estament militar en els sermons de fra Vicent Ferrer</i>	
ABEL SOLER	407
<i>'Mes filles!' La dona als sermons de sant Vicent Ferrer</i>	
ALBERT TOLDRÀ I VILARDELL	433
// Normes d'edició	457

Presentació

L'any 1955 –o més tard, *de facto*, si tenim en compte la nota preliminar que veurem tot seguit–, la *Revista Valenciana de Filologia* va traure a la llum un volum (tom IV, núms. 2-4, d'abril-desembre del 1954) dedicat a sant Vicent Ferrer. En l'esmentada «Nota preliminar» que segurament va redactar el seu director, Artur Zabala, el cosa es justificava així:

La Revista Valenciana de Filología, como es fácilmente explicable, quiso asociarse, en su día, a los actos y trabajos conmemorativos del V Centenario de la Canonización de san Vicente Ferrer, preparando un número especialmente dedicado a tan singular figura.

Aunque con el retraso —que vamos felizmente salvando— impuesto a nuestra periodicidad por la creciente actividad editorial de la Institución “Alfonso el Magnánimo” y por la completa transformación de la Imprenta provincial, se cumple ahora aquel propósito, publicando los trabajos reunidos entonces con las correcciones y nuevos datos que los han puesto al día, salvando la distancia entre la fecha de su redacción y de este fascículo, y la de su publicación.

En efecte, el 1955 es varen dur a termini una sèrie d'actes dedicats a celebrar els cinc segles de la canonització de Vicent Ferrer i a la València del nacionalcatolicisme de Franco es van viure dies d'exaltació religiosa al voltant de la vinguda de la relíquia del crani del sant, des de Vannes. La *RVF* també s'hi va sumar i per això va publicar el número ja esmentat, amb quatre col·laboracions que encara en els nostres dies són ben útils i la gran majoria, i d'investigadors de renom. Així, després d'un brevíssim text de María Goyri de Menéndez Pidal,

«El primer milagro de san Vicente Ferrer», de caire més literari que altra cosa, trobem el treball de Joan Fuster que porta per títol «Notes per a un estudi de l'oratòria vicentina», de quasi un centenar de pàgines i que constitueix una referència indispensable per a tots els qui s'han acostat als sermons vicentins des d'aquell moment. Tot seguit, apareixia el treball del gran etnòleg i folklorista principatí Joan Amades, que portava per títol «Llegendari català de sant Vicenç Ferrer» i que feia una ullada a la presència del sant en llegendes de les terres de més al nord de la Sénia. Finalment, un altre treball que no ha perdut actualitat entre els estudiosos: «Ensayo de un catálogo de 'milacres' de san Vicente Ferrer», de José Martínez Ortiz, que encara constitueix a hores d'ara l'inventari més complet de les peces teatrals de temàtica vicentina conegudes com *milacres*, i que conté 176 entrades destinades a donar referències sobre aquella producció literària durant els segles XIX i XX.

Sense cap dubte, al costat de l'elitista *Crónica de la exposición vicentina*, coordinada per Francesc de P. Momblanch, publicada el 1957 en edició numerada, aquella aportació de la *RVF* és el millor dels fruits que, en l'àmbit cultural, va deixar l'efemèride de la celebració de la canonització del sant valencià més conegut arreu del món.

Ara, el 2019, fa sis segles que va morir, a Vannes, Vicent Ferrer. També els valencians s'han afanyat a projectar i portar endavant actes per recordar aquella data, des de diferents institucions i entitats que ara no ens correspon comentar. Per contra, sí que direm que la Institució Alfons el Magnànim, de la Diputació de València, amb la col·laboració de la Fundació Bancaixa, l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, el Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant i l'ISIC-IVITRA (Institut Virtual de Traducció), va convocar i va celebrar, els dies 27 i 28 de febrer d'aquest any, un congrés internacional que va portar per títol *Sant Vicent i el poble valencià*, en el qual es pretenia fer una ullada a alguns aspectes que posen en contacte el nostre sant medieval amb el poble que li ha tingut durant segles una devoció sincera i que ara, més enllà dels espais de la fe, encara el recorda i el té present. Fruit d'aquest congrés —que vam dirigir i que comptà amb un comitè científic de relleu— han estat les publicacions que ara apleguem en aquest volum.

El conjunt de textos que oferim comença amb el de Carme Arronis, de la Universitat d'Alacant, que ens ofereix l'estudi «'Vosaltres, dones': sant Vicent Ferrer i l'auditori femení dels sermons». En segon lloc, Vicent Baydal, de la Universitat Jaume I de Castelló ens aporta les seues reflexions en l'article «Sant Vicent Ferrer i la 'nació' dels valencians (c. 1350-1419)». En tercera posició hi trobem l'escrit de Joan Borja, de la Universitat d'Alacant, intitulat «L'imaginari popular en sant Vicent Ferrer: semblances i exemples en els *Sermons* vicentins». En quart lloc, un treball d'Emilio Callado, de la Universitat CEU Cardenal Herrera, que porta per títol «Pels seus ossos el coneixereu. Relíquies de sant Vicent Ferrer a la València barroca». Tot seguit, Jordi Colomina, de la Universitat d'Alacant i de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, ens fa veure les seues aportacions en «La llengua dels sermons valencians de sant Vicent Ferrer». Després, Anna Maria Compagna, de la Università Federico II de Nàpols, amb «Seguint els passos de Sant Vicent Ferrer al Regne de Nàpols i Sicília» ens mostra com va ser recordat el sant en aquells territoris del sud d'Itàlia. Per la seua banda, Chiara Concina, de la Università di Verona, ens ofereix una anàlisi d'un text vicentí en «La presència de Vicent Ferrer a Itàlia del nord: la *Vita* transmesa pel ms. XXVII de l'Arxiu Històric Diocesà de Novara». Tot seguit, Immaculada Fàbregas, de la Université Bretagne Sud ens aporta el text «Sant Vicent Ferrer a la Bretanya: de l'infern al paradís a través de la missa de Kernascléden». Antoni Ferrando, de la Universitat de València, per la seua banda, ens ofereix el treball «La multiseular invocació de sant Vicent Ferrer com a defensor de la 'llengua valenciana'». De seguida hi trobem el treball d'Antoni Furió, de la Universitat de València també, que porta per títol «Vicent Ferrer, el sant que ressuscitava els morts. miracles i religiositat popular en la baixa edat mitjana». A continuació, Joan Carles Gomis Corell, del Conservatori Superior de Música de Castelló (ISEACV) i la Universitat de València, ens ofereix «Els goigs valencians de sant Vicent Ferrer: cant, lloança i lloança al sant». En dotzena posició, Gil-Manuel Hernández, de la Universitat de València, ens reporta les seues reflexions en «La festa popular vicentina a València»; i tot seguit, Anna Isabel Peirats, de la Universidad Católica de Valencia San Vicente Mártir, ens aporta el seu treball intitulat «Les febleses femenines en Giordano da Pisa, Bernardí de Siena i sant Vicent Ferrer».

Rafael Roca, de la Universitat de València, fa una ullada just al centenari de fa un segle, en «La primera celebració del centenari de la mort de sant Vicent Ferrer (1919)»; mentre que Josep Enric Rubio, de la mateixa universitat, ens ofereix «El nus de la llengua en la xarxa dels sermons vicentins». Dos treballs més de membres de la Universitat de València clouen el volum: el d'Abel Soler, «Els cavallers i l'estament militar en els sermons de fra Vicent Ferrer» i el d'Albert Toldrà, «'Mes filles!' La dona als sermons de sant Vicent Ferrer».

Comptat i debatut, quasi una vintena de treballs vicentins, de reconeguts especialistes del país i de més enllà, que han provat de fer —i han aconseguit— una aproximació actualitzada a alguns aspectes —el tema és inabastable!— de la vida, l'obra, la figura, el record i la presència de sant Vicent Ferrer en el poble valencià i en altres llocs on, per l'impacte que va exercir, encara és recordat.

Amb aquest número monogràfic —i especial—, la *Revista Valenciana de Filologia*, en aquesta segona època, aprofita els esforços del congrés ja esmentat i se suma, així, a les commemoracions dels sis segles de la mort del sant amb l'aportació d'una bibliografia ben interessant per al seu coneixement i que esdevindrà referent d'estudis futurs.

No volem acabar aquestes ratlles de presentació sense oferir uns agraïments als qui han fet possible aquest número. En especial, als autors, als avaluadors, traductors, correctors, que han treballat de valent per tenir-ho tot a punt en temps i forma. També, de manera destacadíssima, volem donar les gràcies a Germán Segura, d'Espirelius, que ha treballat, com sempre, la maqueta amb afecte i minuciositat. Finalment, als funcionaris de la Institució Alfons el Magnànim-Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació, pel seu esforç a l'hora de fer que tot funcione correctament; i, més encara, a Vicent Flor, director de l'entitat, i al seu subdirector, Josep Enric Estrela, que amb tant d'interés han seguit els treballs. Sense tots ells i sense el suport de la Diputació de València, un volum com aquest no hauria estat possible i d'ací a cent anys ningú no sabria quines coses hem fet.

VICENT JOSEP ESCARTÍ
Director de la RVF